

Sygn. akt III USKP 71/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 listopada 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk (przewodniczący)

SSN Leszek Bielecki

SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania S. S.
od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
o prawo do emerytury rolniczej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 9 listopada 2021 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 3 lipca 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia
o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z 3 lipca 2019 r. oddalił apelację ubezpieczonej S. S. od wyroku Sądu Okręgowego w L. z 18 października 2018 r., który oddalił jej odwołanie od decyzji pozwanego Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z 12 lutego 2018 r., odmawiającej prawa do emerytury

rolniczej wobec braku 25 lat okresów ubezpieczenia. Pozwany uznał 14 lat, 2 miesiące i 22 dni ubezpieczenia. W odwołaniu ubezpieczona wniosła o uwzględnienie także okresów pracy w gospodarstwie rolnym w okresie szkoły zawodowej i w okresie pracowniczego zatrudnienia.

Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczona (urodzona w 1952 r.) 21 stycznia 2018 r. złożyła wniosek o emeryturę rolniczą. Pracowała w gospodarstwie rolnym rodziców. Uczęszczała do szkoły zawodowej oddalonej od gospodarstwa około 30 km. Po jej zakończeniu pracowała zawodowo jako krawiec w Przedsiębiorstwie Handlowo-Usługowym w K. od 5 września 1970 r. do 16 czerwca 1971 r. a następnie od 13 października 1971 r. do 30 kwietnia 1981 r. w Odzieżowej Spółdzielni Pracy w K. . W czasie zatrudnienia nadal pracowała w gospodarstwie rolnym rodziców. W 1985 r. nabyła wraz z mężem gospodarstwo rolne. Od 1 lutego 1994 r. ubezpieczona pobiera rentę rolniczą. Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z 31 sierpnia 2017 r. przyznał ubezpieczonej emeryturę od 1 lipca 2017 r.

Sąd Okręgowy decyzję odmawiającą prawa do emerytury rolniczej uznał za prawidłową. Pozostawanie w stosunku pracy wyłącza możliwość zaliczenia okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców do rolniczego stażu ubezpieczeniowego. Dotyczy to również sytuacji, w której ubezpieczony łączył pracę w gospodarstwie rolnym z zatrudnieniem rodzącym obowiązek ubezpieczenia w systemie powszechnym. Okresem spornym, który mógłby podlegać uwzględnieniu jest okres nauki w szkole łącznie 1 rok, 7 miesięcy i 20 dni. Wówczas ubezpieczona legitymowałaby się łącznym stażem ubezpieczeniowym w wysokości 15 lat, 10 miesięcy i 12 dni i nie spełniałaby przesłanki z art. 19 ust. 1 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu oddalenia apelacji wskazał, że okresów prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w gospodarstwie rolnym po 16 roku życia nie zalicza się do okresów ubezpieczenia, jeżeli zostały zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie odrębnych przepisów (art. 19 ust. 1 w zw. z art. 20 ust. 1 i 2 ustawy z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników). Pozwany uwzględnił łącznie 14 lat, 2 miesiące i 22 dni podlegania ubezpieczeniom. Sąd Okręgowy prawidłowo uznał, że wnioskodawczyni spełniła warunki do zaliczenia okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców w

czasie nauki w szkole, co w sumie zwiększa okres ubezpieczenia i daje łącznie 15 lat, 10 miesięcy i 12 dni. Nie ma jednak wymaganych 25 lat okresów ubezpieczenia. Nie podlega zaliczeniu okres zatrudnienia pracowniczego od 5 września 1970 r. do 16 czerwca 1971 r. i od 13 października 1971 r. do 30 kwietnia 1981 r. Podleganie ubezpieczeniu pracowniczemu wyłącza możliwość zaliczenia do stażu ubezpieczeniowego tych okresów na podstawie art. 20 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Również praca w tym samym czasie w gospodarstwie rolnym nie może być zaliczona do stażu wymaganego do emerytury rolniczej. Pozostawanie w stosunku pracy wyłącza możliwość zaliczenia okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców do rolniczego stażu ubezpieczeniowego (wyroki Sądu Apelacyjnego w (...) z 9 lutego 2017 r., III AUa (...) i z 4 lipca 2018 r., III AUa (...)).

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie:

I. prawa materialnego – art. 7, art. 19 ust. 1, art. 20 ust. 1, 2 i 3 w zw. z art. 6 pkt 2 ustawy z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, poprzez ustalenie, iż ubezpieczona nie spełnia przesłanek do przyznania emerytury rolniczej, w skutek przyjęcia, iż w jej przypadku, będąc domownikiem rolnika w rozumieniu ustawy, pracując jako dwuzawodowiec, tj. zarówno w gospodarstwie rolnym będącym głównym źródłem utrzymania, ale też ponoszonych kosztów poza rolnictwem, która to praca miała na celu uzupełnić potrzeby w zakresie utrzymania rodziny i stanowić źródło inwestycji w gospodarstwo, niedopuszczalne jest uwzględnienie tegoż okresu przypadającego przed 1983 r., dla celów uzupełnienia wymaganego 25 lat stażu pracy i emerytury rolniczej, nawet jeśli został on zaliczony dla celów emerytury w systemie powszechnym. „Podobnie jeśli chodzi o okres pobierania renty rolniczej 1994-1996, która w związku z nieprzekazaniem gospodarstwa została zawieszona w części uzupełniającej, stąd zmuszona była nadal pracować na roli. Gdyż godzi to w prawo do efektywnego zabezpieczenia społecznego – art. 67 ust. 2 Konstytucji RP”;

II. prawa procesowego – art. 233 § 1 k.p.c. poprzez całkowicie błędne przyjęcie, że skarżąca pracowała zawodowo poza rolnictwem także w okresie od 13 października 1971 r. do 30 września 1981 r., podczas gdy była zatrudniona jedynie od 1 października 1974 r. do 30 kwietnia 1981 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej uzasadniają jej wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Ubezpieczenie społeczne rolników jest zasadniczo odrębne od powszechnego systemu ubezpieczeń, różni się kauzalnie tytuły ubezpieczenia a także świadczenia, choćby ze względu na składkowanie (por. wyrok Sądu Najwyższego z 29 marca 2011 r., III UK 83/10). W tej sprawie odrębność wyraża się w tym, iż skarżąca – jak ustalono -ma prawo do emerytury w systemie powszechnym, która została zawieszona, ze względu na korzystniejszą rentę rolniczą. Natomiast przedmiotowa sprawa dotyczy prawa do emerytury rolniczej.

Problem nie dotyczy zaliczenia okresów zatrudnienia pracowniczego skarżącej - od 5 września 1970 r. do 16 czerwca 1971 r. i od 1 października 1974 do 30 kwietnia 1981 r. (*skarżąca odwołując się do świadectwa pracy wskazuje w skardze, że Sąd błędnie przyjął początek zatrudnienia od 13 października 1971 r.*) – do emerytury rolniczej, lecz zaliczenia do emerytury rolniczej pracy w gospodarstwie rolnym w tym samym czasie co wykonywanie pracowniczego zatrudnienia. Z tej przyczyny w sprawie nie decydowała regulacja z art. 20 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, lecz samodzielnie art. 20 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 19 ust. 1 pkt 2 tej ustawy.

Zgodnie z tymi ostatnimi przepisami do okresów ubezpieczenia wymaganych do emerytury rolniczej zalicza się także okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w gospodarstwie rolnym, po ukończeniu 16. roku życia, przed dniem 1 stycznia 1983 r.

Sąd powszechny ustalił okresy pracy skarżącej w gospodarstwie rolnym, jednak niezasadnie zakończył analizę na art. 20 ust. 2 ustawy, gdyż w odrębnym systemie ubezpieczenia rolniczego samodzielne znaczenie miała praca w gospodarstwie rolnym jako okres składający się na staż wymagany do emerytury rolniczej. Praca skarżącej w gospodarstwie rolnym jako okres składający się na staż emerytalny wymagany do emerytury rolniczej w spornym okresie do 30

kwietnia 1981 r. nie była wyłączona przez ubezpieczenie w systemie powszechnym (pracownicze) i nie zależała też od opłacanych składek w systemie rolniczym.

Sytuacja osoby pracującej w gospodarstwie rolnym nie musi być wówczas też oceniana tak jak domownika, gdyż wówczas nie było jeszcze regulacji dotyczącej domownika rolnika.

Chodzi jednak o realną i stałą pracę w gospodarstwie rolnym, czyli osoby, która prowadziła własne gospodarstwo rolne lub pracowała w innym gospodarstwie rolnym (przeważnie rodziców lub innych osób bliskich), z reguły zamieszkując w gospodarstwie rolnym (jak domownik), pozostając jednocześnie w pracowniczym zatrudnieniu (tzw. osoba dwuzawodowa). Taka wykładnia przyjmowana jest przez Sąd Najwyższy (por. wyroki z 12 grudnia 2019 r., I UK 314/18 i z 20 października 2020 r., III UK 170/19) i skład obecny ją podziela. Oznacza to potrzebę rozstrzygnięcia, czy praca skarżącej w spornym okresie (skorygowanym w skardze) była pracą w gospodarstwie rolnym, którą ma na uwadze art. 20 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 19 ust. 1 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników i czy skarżąca łącznie ma okres wymagany do emerytury rolniczej.

Rozpoznanie sprawy należy do Sądu powszechnego.

W sprawie skarżąca wprowadza także „*okres pobierania renty rolniczej 1994- 1996*”, co nie było przedmiotem analizy (rozpoznania), a co do dodatkowo przemawia za orzeczeniem kasacyjnym.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c.).